

“Een sportregisseur bestaat niet”

Zijn sigaren en aanstekers gingen onmiddellijk naar Jack van Gelder en Jaap Hofman. Vijf maanden was hij volledig uit de running. En dat terwijl hij niet kan stilzitten, laat staan liggen. In China liep hij een virus op. Het gevolg? Hartfalen, twee herseninfarcten en suikerziekte. In veertien dagen tijd... Hij zag de zes planken al wenken. Dat heeft hem wat veranderd, want als hij nu thuis voor de buis vier verschrikkelijke shots ziet, laat hij het daarbij. Zelfs die Bert van der Veer met z'n bril moet kunnen. Maar wat heeft die man nou helemaal gedaan, stop die pijp in je reet. Martijn Lindenberg heeft de 65 gehaald en is een tandje minder fanatiek geworden.

Annemiek Schrijver Dirk-Jan van Dijk

We zien elkaar in de bar van het Sheratonhotel op Schiphol. Lindenberg oogt gebruikt ontspannen. Hij kijkt geamuseerd om zich heen: “Hier zijn heel wat deals gemaakt.”

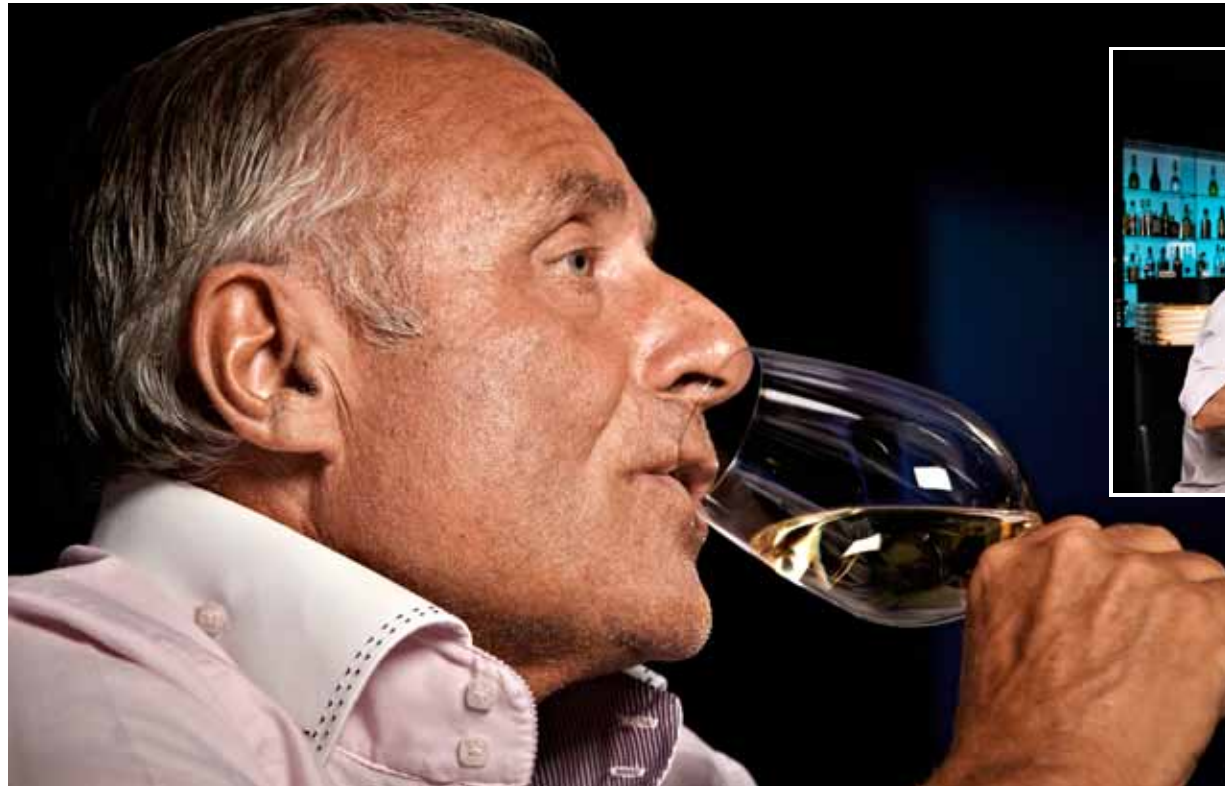
Zestig jaar televisie. Hij weet het nog goed: “Wij kregen in 1960 televisie vanwege de Olympische Spelen in Rome. Voor die tijd keek ik bij vriendjes aan de overkant, of bij buurman voetballer Piet Koekebakker van Blauw Wit. Het was *magic* in zwart-wit. Daar wilde ik bij zijn. Toen ik zeventien was, kwam ik via via aan de naam van een man die ik van m'n vader mocht bellen. Ik ben blijven zeuren tot ik de studio mocht komen veggen, broodjes halen en lampen sjouwen.”

Ook al wist Lindenberg absoluut niet wat hem voor ogen stond, hij wilde de magic doorgronden, deelgenoot zijn. “In '62 mocht ik als assistentje mee naar *Open het Dorp*. Daarna vijf jaar in de sport waar niemand plek voor me wilde maken. Toen heb ik bij Bob Spaak aangeklopt die ook krankzinnig van me geworden is. Maar daar kreeg ik een voet tussen de deur. Toen kon ik mijn fascinatie voor zowel sport als voor televisie gaan mixen. Fantastisch!” In 1973 kwam de Britse coureur Roger Williamson om op circuit Zandvoort. Lindenberg was inmiddels regisseur en filmde die crash. “Mensen wilden dat ik had weggezoomd. Ik begreep de commotie wel een beetje, maar vond 't overdreven. Het was decent gefilmd, niks rellerigs en als je het niet laat zien, ben je geen goeie regisseur.”

Barbaar

Een beetje regisseur zorgt ervoor dat hij tijdens de wedstrijd óf een stap gelijk blijft óf er één vooruit is. “Dat doe je door jezelf goed te trainen zodat je aanvoelt wat er kan gebeuren. Nu is het een heel andere tijd en kun je je permitteren om alles te missen, want 't staat toch overal op. Dat was in '73 niet aan de orde. Maar ja, als je het shot van die brandende auto hebt, hoe laat je dat dan zien? Iemand anders gaat zoomen, pennen en bewegen. Voor mij is het: boem, dat is 't shot. Dat is mijn stijl geworden. Dat maakt dat beeld misschien nog indrukwekkender. Nu zien we dagelijks vijf afgehakte hoofden in het *Journal*. Maar toen werd ik als een barbaar afgeschilderd.” ➤

“In '62 mocht ik als assistentje mee naar *Open het Dorp*”

"Het moet indringend en eenvoudig zijn."

► Zuinig met herhalingen

Een leuke anekdote is die over de eerste herhaling tijdens het schaatsen in Deventer in 1965. Martijn Lindenberg was de cameraman, Bob Spaak commentator, Bob Bremer regisseur. Kees Verkerk viel, Bremer liet die val nog een keer zien en Spaak riep door de ether: "Jongen val je nou alweer?!?" Volgens Lindenberg moet je wel zuinig zijn met herhalingen. Hij heeft ze zelf niet zo nodig omdat hij tijdens het spel oog heeft voor detail en niet voor de bal alleen. Het is belangrijk dat de kijker echt bij de wedstrijd blijft. Hij waakt voor de valkuil om maar gewoon alle spullen te gebruiken die nu voor handen zijn. Bovendien kan een regisseur nooit achttien camera's tegelijk dirigeren. Dat is een fabel. "Tijdens mijn beginjaren bij *Sport in Beeld* draaiden we op film. Dat was duur. Je kreeg daarom maar 25 minuten materiaal mee. Daar heb ik geleerd om zuinig te draaien en keuzes te maken." Ja, de tijden zijn veranderd. Nu zou het ondenkbaar zijn om je eigen Emmy Award niét op te halen. Maar in 1984, toen hij voor het wielrennen van de Olympische Spelen in Los Angeles in de prijzen viel, was er geen denken aan dat hij die prijs eigenhandig in ontvangst nam.

In 1980 toonde Lindenberg behalve de kroning van Beatrix ook de rellen in de stad. "Ik ben Amsterdammer en wist wat er speelde. Het luchtruim boven Amsterdam was natuurlijk gesloten, maar ik had wel een helikopter. Hoe, dat is mijn probleem. Ik had goed nagedacht over wat er kon gebeuren, dus had ik twee camera's met motoren klaar staan. Verslaggevers stonden paraat. Toen 's morgens het eerste bommetje voor de Bijenkorf afging, kon ik daar niet langer dan een halve seconde over nadenken." Of zijn beelden, zoals vaak wordt beweerd, de oorzaak zijn geweest voor een hele slechte dag weet hij niet zo zeker. Er zijn ook regisseurs die met hun lintje op werken en sommige dingen van het koningshuis niet laten zien. Daar kan Lindenberg niet tegen. Bij de begrafenis van Claus heeft hij nog keurig z'n werk gedaan. Maar in 1988 kwam het Nederlands elftal bij de koningin, dus plakte Martijn de rooie lichtjes van de camera af, monitorde er microfoons onder en registreerde de bevelende Beatrix: "Claus, kom hier staan!"

Emotieloos dus waardeloos

Zijn cameraman liep helemaal mee de kledkamer in toen Romario ernstig

geblesseerd raakte. Martijn bleef hem tot de ziekenwagen volgen. Terwijl de wedstrijd gewoon doorliep, plaatste de journalistieke regisseur die beelden af en toe gewoon tussen het wedstrijdverslag door. Omdat ook dat nog nooit eerder was vertoond, was dat voor sommigen moeilijk. Tegenwoordig mag je zulke beelden pas uitzenden als de persmeneer ze heeft gezien. Dan wordt het emotieloos en dus waardeloos.

Ook cameraatjes op de lat of zelfs op het hoofd van de keeper zijn bedacht, maar vanwege de conservatieve officials en de gevestigde orde bijna onuitvoerbaar.

"Op de biljartstok, het hoofd van een paard. Jammer dat je er zo misselijk van wordt." Martijn Lindenberg was wel de man die een doorbraak in registratie forceerde en de lens met de schaatsers langs de baan liet meelopen. "Dat was tijdens de Spelen in Canada 1988. Gemonteerd op een rails langs de muur. Jammer dat het een geweldige mislukking is geworden, want dat ding bleef stuiteren. Maar in 1994 tijdens het schaatsen in Hamar voor de Noren lukte het wel. Er kwamen meer cameraatjes. Een hoge in een bocht, 'n lage in 't ijs."

"Het luchtruim boven Amsterdam was natuurlijk gesloten, maar ik had wel een helikopter"

Twee camera's op een fiets

Martijn mijmert door. Het zou mooi zijn om twee camera's op een fiets te hebben. Dat is dertienhonderd gram. En ook al kun je niet tweehonderd man twee camera's meegeven, die beelden geven wel een geweldige dynamiek. "Dat heb ik een keer bij een baanwedstrijd in Australië gedaan. Ook een paar keer tijdens de Ronde van Nederland. Het werkte en dan waan je je als kijker echt 'tussen' het peloton en 'in' de wedstrijd!" In 1985 begon het knap te vriezen. Martijn Lindenberg vroeg zich af wat het probleem van 1963 was geweest toen hij als NTS-ukkie bij die Elfstedentocht mocht assisteren. Hoe registreert een mens nu toch zo'n tocht? Er moest natuurlijk wel een motor met de schaatsers mee, maar die valt om. Dus bedacht Martijn de zijspan. Vervolgens rees de vraag of er vanaf de motor verbinding gemaakt kon worden, of men live beelden kon ontvangen en hoe je de voortgang van die tocht logisch aaneen schakelt. Hoe laat je de tussenstand zien? Waar zet je vaste camera's? Welke elf steden zijn het eigenlijk? "Het is allemaal gelukt. Zoiets kun je niet alleen, dat is teamwork. Maar het grotere geheel moet wel in je kop zitten." Het leverde hem de Zilveren Nipkowschijf op.

Oog in oog Is Lindbergs passie voor sport inwisselbaar voor een ander spektakel?

"Ja, verkiezingen! Ik ben politiek geïnteresseerd, maar ik wil het ook uit 't stoffige halen. Daarom deden we het slotdebat van Witterman in de Tweede

"Je moet 't klein houden. Meeluisteren. Niet alleen kijken. Er zit een bepaald ritme in een wedstrijd of gesprek"

Kamer staand. Nu is dat normaal, maar vroeger zat men sigarenrokend aan tafel als Jaap van Meekeren binnenkwam." Hij is creatief, visueel en heeft een fotografisch geheugen. En hij heeft geluk gehad dat hij voor de NOS veel in het buitenland mocht werken. "Je leert daar iets te brengen wat mensen boeit. De onzin laat je lekker weg. Het moet indringend en eenvoudig zijn. Dit interview: jouw en mijn profiel. Dat je elkaar blijft aankijken, spanning kweken. Kockelman maakt nu voor de KRO zo'n programma: *Oog in oog*. Dat heeft indringendheid, of je Sven nou goed vindt of niet. Maar je moet 't klein houden. Meeluisteren. Niet alleen kijken. Er zit een bepaald ritme in een wedstrijd of gesprek."

Zo houdt hij regisseur Guus Verstraete medeverantwoordelijk voor het succes van André van Duin. Want humor is een kwestie van timing en Guus timede mee. Een drama- of toneelregisseur kan ingrijpen en de boel stopzetten. Maar: "Een sportregisseur bestaat niet. Wij registeren allen de werkelijkheid. En soms lukt dat."

In het creatieve proces kan hij drammerig zijn. Tijdens het draaien stuurde hij cameramensen naar huis. Hij vindt zichzelf een redelijke teamspeler, maar Lindenberg wil wel de leiding hebben. Aan zijn tijd als Chef Sport bij de NOS heeft hij weinig vleiende bijnamen als Stalin en De Beul overgehouden. "Als er gevraagd wordt om schoon schip te maken omdat er rotte appels tussen zitten, dan weet je dat je kwetsbaar bent. Je kunt 't ook niet doen en achter een boom gaan staan. Mij werd gevraagd op een andere manier leiding te gaan geven dan tot dan toe gedaan was. Ik denk dat ik geen grote leraar ben, maar ik heb wel mensen gezien en geholpen. Neem nu Dione de Graaff die ik toevallig zag bij Omroep Amersfoort. Ook zie ik aan regisseur Astrid Wisman dat ze iets van mij heeft opgestoken. Maar er zijn al genoeg zachte heelmeesters in Hilversum. En er is teveel non-talent en gemakzucht. Veel mensen zouden beter functioneren als ze daar op gewezen zouden worden. En als mensen daar huilerig of stekelig op reageren, moeten ze met garen en band langs de deur. Jammer. Ik heb nooit een dubbele agenda gehad, ook al hadden we bonje. Ik ben tegen iedereen *straight* geweest. Er zijn maar weinig mensen die dat kunnen zeggen. Ik hoef me niet te schamen. Egbers, Van Cuilenborg, Van Peperstraten hadden ineens managers en die moesten meer geld dan Smeets. Dan zei ik: ben je krankzinnig geworden?"

Is er leven na zo'n leven?

"Ja, ik moet niet meer zo nodig. Ik ga nu city-racing doen, dat is geen sport, maar wel leuk snel." Samen met Jansma heeft Lindenberg sportregistratie van nieuwe impulsen voorzien en naar een hoger niveau getild. "John de Mol is daar ook ooit begonnen. Noem namen en negen van de tien waren daar. Sport is een geweldig begin van een carrière. Onder stress beslissingen nemen. Goed of fout. Ik deed het. Punt uit." ■